

DOCENDO

JUSSI LEHMUS

**SUOMEN TAISTELU
BOLSEVISMIA
VASTAAN**

**SUOMEN TAISTELU
BOLSEVISMIA VASTAAN**

**SUOMEN TAISTELU
BOLSEVISMIA VASTAAN**

DOCENDO

Copyright © tekijät ja Docendo Oy 2022
Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Tämän teoksen tekstin ja kuvien jäljentäminen ilman lupaa painamalla, monistamalla, skannaamalla tai muilla tavoin kielletään tekijänoikeuslain mukaisesti.

Kustannustoimitus: Valentina Vannesluoma
Kansi: Kalevantuli / Matti Vartiala
Kannen kuva: SA-Kuva
Taitto: Keski-Suomen Sivu Oy

Kirjaa voi tilata kustantajalta:
Docendo
Piippukatu 7 A 7
40100 Jyväskylä
Puh. 044 7270 250
www.docendo.fi
info@docendo.fi
ISBN 978-952-382-398-3
Painettu EU:ssa 2022

Kysymykset kirjailijalle ja aiheesta herännyttä keskustelua voi jatkaa sähköpostilla kirjoittamalla osoitteeseen salaistasotaa@gmail.com

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe Jussi Lehmus.....9

Sirppi ja vasara – vai hakaristi? Lasse Lehtinen17

MOSKOVAN PAKKORAUHASSA MENETETYN KARJALAN TAKAISINVALTAUS

Jälleen taisteluun Matti Kuusi.....27

Tulikaste Unto Varjonen33

Ennen hyökkäystä Olavi Siippainen39

Rumputulta Holger Ruusunen47

Murtautuminen vihollisen aseisiin Erkki Kukkonen51

Läpimurto Jänisjärven pohjoispuolitse Alpo Marttinen59

Räisälän valtaus Aleksander Särnä65

Divisiona ”koukkaa” Lapin erämaassa Väinö Karanko.....75

Sortavalan valtaus Antero Svensson.....83

Rauniokaupunki Olle Salmi91

Viipuri on jälleen meidän Jouko Ruotsalainen.....97

Suurmotti Valo Nihtilä.....103

Viipurinlahden ylimeno Aarne Pietarinen111

Mainilan laukaukset Erkki Palolampi.....119

YLI RAJAN

Syvärille Erik Sandström.....131

Muurmannin radalle Antero Svensson137

Tulo Äänislinnaan Klaus Vartiovaara	145
Äänislinnan valtaus Sakari Simelius	159
Äänislinnan valtaus Matti Helle	167
Karhumäkeen Yrjö Järvinen	175
Vienan kanavalle Erik Sandström	183
Vienan kanavalle Tuomas Liponkoski	189
Todellista sotapropagandaa vai hyvä harhautus? Helena Pilke	197

HYÖKKÄYS JA ETENEMINEN ERÄMAASSA

Kuvaus Omelian taistelusta Lauri Kumlin	209
Kahden pataljoonan korpivaellus Tauno Koivukoski	219
Hyökkäys ja eteneminen erämaassa Veikko Pesonius	225
Taistelukuvaus Sallan suunnalta Reino Rinne	235
Mustatunturi Paavo Kallio	243
Taistelu tunturista Jukka Lounamaa	249

MERISOTA

Yleiskatsaus Aimo Saukkonen	257
Hangon motti ja Bengtskärin majakka Antero Rautavaara	269
Vihollisen laivaston kimpussa, Hanko–Jussarö Eino Pukkila	275
Vihollisen laivaston kimpussa, Kronstadt–Lavansaari Martti Juutilainen	283
Moottoritorpedoveneillä vihollisen tukikohdassa Kullervo Killinen	289
Tykkivene Krasnoye Znamyan upotus Lavansaareissa Ragnar Meinander	295
Sukellusvene sukellusvenettä vastaan Olavi Aittola	301
Paluu Laatokalle 1941 Lauri Rainio	309
Rahmansaaren taistelu Eino Järvinen	319
Vihollisen hyökkäys Someriin Veikko Rauhaniemi	333
Somerin taistelu ja merisota yleisesti, analyysi Harri V. Hietikko	341

PUOLUSTUS

Vihollisen talvihyökkäys Suurlahdessa Valter Nordgren	349
Talvitaistelu Krivin herruudesta Kai Savonjousi	357
”Sukellusvene” palaa! Vilho Hyttinen	365
Kun mitään ei tapahdu Lorenz von Numers	373
Partioretki Muurmannin rautatielle Ilmari Honkanen	379
Louhen kelirikkotaistelut Väinö Oinonen.....	389
Partisaaneja takaa-ajamassa Mikko Rossi	397
Yöllinen loppuratkaisu Sven Grönvall	403

ILMASOTA

Pommituslento Jouko Saarinen	413
Ilmataistelu korven yllä Topi Vuorinen.....	419
Suomenlahden ilmaboheemit Jorma Saarinen	425
Pommituslentäjien juhannusyö Jori Ilanko.....	435
Sukellusveneeseen upotus Erkki Palosuo.....	441
Ilmatorjuntatykistö ampuu Olavi Seppälä	445
Ilmatorjunta iskee Jori Ilanko	453
Desanttien takaa-ajo Matti Juntto	459
Yleisiä piirteitä sodan huollosta Martti Santavuori	465
Yhteenveto Pekka Visuri	477
Saatekirje 5305/Ttus.1 Wiljo Tuompo ja Kalle Lehmus	485
Muistio teoksen ”Suomen taistelu” käsikirjoituksesta Olavi Valtonen	489
Lähdeluettelo	492
Henkilöluettelo	493

Kuva: Veikko Somerpuro

JUSSI LEHMUS

SUOMEN TAISTELU BOLSEVISMIA VASTAAN

ESIPUHE

Kirjoittanut yrittäjä ja historian harrastaja Jussi Lehmus
Kesällä 2022

Tämä kirja on propagandaa. Itse asiassa tämä kirja on erittäin poikkeuksellista sota-ajan propagandaa, joka olisi pitänyt julkaista Saksassa vuonna 1944 eli 78 vuotta sitten. *Suomen taistelu bolsevismia vastaan* piti olla teos, jossa vakuutettaisiin asevelikansalle, että Suomi taisteli urhoollisesti ja voittoisasti Saksan rinnalla – unohtamatta tuoda selväksi sitä, että me suomalaiset emme ole bolsevikkeja, ryssiä, vanjoja, iivanoita tai slaaveja. Sisältövaroitusta: tämä kirja vilisee edellä kuvattuja pilkkallisia nimityksiä itänaapurimme sotilaista.

Se, että sota-ajan taistelukuvaus joutui sensuurin hampaisiin, ei ole mikään ihme. Etenkin sodan loppupuolella 1943–44 sensuuri kiristyi ja kirjoituksia ruvettiin pehmentämään. Tällä jo ennakoitiin sodan todennäköisintä lopputulemaa eli Saksan armeijan totaalista luhistumista – ja Suomen hyvin epävarmaa kohtaloa. Tämän kirjan alkuperäisiä käsikirjoitusmateriaaleja ei virallisesti sensuroitu, sillä niitä ei löydy mitään virallista sensuurimerkintää, joka olisi pysäyttänyt julkaisun. Teoksen käsikirjoitusmateriaalia oli luomassa, kommentoimassa tai delegoimassa yli 100 henkeä, joista suurin osa oli joko TK-miehiä tai korkea-arvoisia aktiiviupseereita esikunnissa. Silti tästä projektista ei ole mainintaa missään. Ei tiedotusosaston arkistomateriaaleissa, ei kenraali Tuompon tai Erfurthin päiväkirjoissa, ei tiedotusosaston päällikkö Kalle Lehmuksen tiedotustoiminnan summaavassa diplomityössä eikä teokseen osallistuneiden ammattikirjailijoiden muistelmissa. Tämä käsikirjoitus ei ole ollut tiedotus-toiminnan kadonnut Graalin malja, sillä kukaan nykytutkija ei ole

tiennyt sen olemassaolosta. Historialla on kuitenkin taipumus tehdä itsensä tiettäväksi.

Kirjoitin esikoisteokseni *Salaista sotaa – Mannerheimin demari Kalle Lehmus* (Docendo 2021) isoisästäni eversti Kalle Lehmuksesta yhdessä Lasse Lehtisen kanssa. Kalle Lehmus tunnetaan parhaiten siitä, että hän toimi Päämajan tiedotusosaston päällikkönä koko jatkosodan ajan. Kun olin saanut alkuvuodesta 2021 kustannussopimuksen Docendolle ja tieto tulevasta tutkimuksestani oli tullut julkiseksi, sain yllättäen haltuuni nipun isoisästäni arkistomateriaalia. Kalle Lehmuksen on jo pitkään kerrottu polttaneen arkistonsa, mikä pitää paikkansa. Olen haastatellut sukulaisiani, jotka ovat olleet mukana 1980-luvulla polttamassa tätä valtavaa paperiarkistoa. Ajatus siitä, mitä kaikkea arkiston mukana onkaan tuhoutunut, karmii jokaisen tutkijan selkäpiitä. Mutta tällöin elettiin arviolta vuotta 1983 (Kalle kuoli 1987), jolloin maailma näytti erilaiselta. Pidän täysin selvänä, että tiedustelu- puolella sodan jälkeen pitkän uran tehnyt Kalle Lehmus tiesi arkistonsa sisältävän materiaalia, joka voisi olla tuhoisaa vallinneessa Neuvostoliiton uhan ilmapiirissä. Mutta kaikesta tästä huolimatta hän säilytti reilun salkullisen papereita, jotka piilotettiin sukupolven ajaksi. Monet näistä papereista toin julki edellisen kirjani tutkimuksessa. Salkussa ollut julkaisemattoman kirjan käsikirjoitus ansaitsi mielestäni kuitenkin oman julkaisunsa eikä katoamista arkistojen syövereihin pelkkänä viittauksena.

Ensimmäinen pohdintani oli, että missä muodossa toisin tekstit julki. Ja onko minulla edes oikeus julkaista niitä? Tätä asiaa pyörittelin aikani, kunnes tein päätöksen julkaista tekstit sellaisenaan. Tekstejä ei ole aikaisemmin julkaistu missään muualla. Yksittäiset taistelukertomukset eivät muodosta kovin kiinnostavaa kokonaisuutta, ja on nimenomaan erittäin tärkeää tutkia tekstejä osana isoa kokonaisuutta ja kunkin alkuperäisen kirjoittajan roolia siinä. Jos tekstit olisivat jääneet tiedotusosaston arkistoihin ja säilyneet sodan päättymiseen asti, olisi ne aikanaan mitä todennäköisimmin arkistoitu osaksi sota-arkistoa tutkijoiden käyttöön kuten muukin materiaali. Tai sitten ne olisi poltettu ja toivottu, ettei valvontakomissio olisi ehtinyt niitä lukea. Voisin uskoa, että näin Kalle Lehmus myös väitti tehneensä.

Alkuperäisiä tekstejä on yhteensä 55 kappaletta. Alkuperäisen diaarin mukaan tekstejä on pyydetty ja/tai saatu noin 100. Osa kirjoituspyynnön vastaanottajista ei koskaan lähettänyt tekstiä, kun taas jotkut esikunnat lähettivät useamman eri kirjoittajan tekstin samasta aiheesta. On myös toistakymmentä tekstiä, jotka ovat saaneet diaarinumeron, eli ne on vastaanotettu, mutta tekstejä ei Kallen arkistosta löytynyt. Tällaisia olivat esimerkiksi kenraalimajuri Uno Fagnäsän ja kenraalimajuri Aaro Pajarin tekstit. Kenties Kalle oli sensuroinut itse arkistostaan arkaluontoisimmat tai arkaluontoisimpien kirjoittajien tekstit. Tai ehkä jotkut kirjoittajat pyysivät takaisin tai tuhoamaan omat tekstinsä, kun kirjaa ei julkaistukaan.

Olen pyrkinyt tuomaan tekstit kirjamuotoon sellaisina kuin ne ovat. Alkupään teksteistä osa on tiedotusosaston puhtaaksi kirjoittamia ja sensuroimia, eikä alkuperäisiä käsikirjoituksia valitettavasti löytynyt, mutta loput tekstit ovat raakoja käsikirjoituksia. Osa alkuperäismateriaalista on käsin kirjoitettua, osa tehty siististi koneella, osan tekstit ovat lähes lukukelvottomiksi haalistuneita. Sensuurin punaiset merkinnät näkyvät useimmissa papereissa, mutta tähän kirjaan on tuotu kaikki alkuperäinen käsikirjoitusmateriaali. Koko alkuperäinen materiaali on nyt talletettuna Urho Kekkosen arkistoon osana Kalle Lehmuksen kokoelmaa. Kaikkia sensuurin kommentteja ja marginaalien vuoropuhelua ei tähän kirjaan ole saatu tuotua, mutta ne voisivat muodostaa mielenkiintoisen oman tutkimusaiheensa.

Tekstejä on kevyesti stilisoitu eli siistitty tähän kirjaan. Alkuperäisistä teksteistä monet vilisevät kirjoitusvirheitä, monimutkaisia lauserakenteita ja muutenkin vanhahtavaa kieltä. Esimerkiksi ”tiedotusosaston” olen kirjoittanut modernissa muodossa ”tiedotusosasto” ja sanan ”bolshevismi” muodossa bolsevismi – pyrkien kuitenkin säilyttämään kielessä ajan kuvan. Samoin olen korjannut ja yhtenäistänyt paikannimet ja henkilöiden nimet moderniin kirjoitusmuotoon, pyrkinyt avaamaan kaikki sotilaslyhenteet sekä hieman keventämään ja korjaamaan kappalerakenteita. Näitä muutoksia lukuun ottamatta ei leipäteksteihin ole mitään lisätty tai niistä poistettu. Alkuperäinen arkisto sisälsi muutamia karttakuvia sekä kaksi kaukopartiokuvaa, jotka on otettu kirjaan mukaan. Muut valokuvamateriaalit olen hankki-

nut eri lähteistä tukemaan tekstien teemaa. Valokuvat ovat siis minun näkemykseni siitä, miten kirjaa olisi saatettu aikanaan kuvittaa. Ne ovat aitoja sotakuvia, pääosin SA-kuva-arkistosta, mutta ne eivät pyri täydelliseen historialliseen tarkkuuteen, jos niiden propaganda-arvo on suurempi. Näin uskon, että Kalle olisi halunnut. Kuka tunnistaa, mikä valokuvista on todellisuudessa kuvattu harjoituksessa eikä sota-tilanteessa, kuten kuvateksti väittää?

Alkuperäisien kirjoittajien henkilötietojen etsiminen oli kiinnostava projekti. Suuri kiitos avusta Facebookin SA-kuvat- ja Sotahistorian Harrastajat -ryhmille. Jokaisesta 55:stä sotiemme veteraanista löytyi tietoa. Yhden valokuva jäi puuttumaan, ja muutaman kirjoittajan henkilötiedot jäivät tyngiksi. Jos lukija tunnistaa puutteita esittelyteksteissä, niin otan mieluummin palautetta vastaan ja täydennän tietoja mahdolliseen seuraavaan painokseen.

Edellisen kirjan kiitospuheessa kerroin uupumuksestani ja lupasin olla seuraavan kirjan kohdalla viisaampi ja ottaa töistä lomaa sekä anoa apurahaa. No, hain yhtä apurahaa, mutta en saanut sitä, sillä olin yhä päivätöissä eikä kirjan kirjoittamisesta suoranaisesti aiheutunut kuluja. Apurahaa ei ilmeisesti saa vain sillä perusteella, että sitä olisi kiva saada. En kuitenkaan viitsinyt jäädä töistä pois apurahan vaatimien kustannusten aiheuttamisen vuoksi. Tämän kirjan toimitus meni kuitenkin helpommin, sillä hyvien lähteiden äärellä on mukava olla, kuten eräs tutkija minulle totesi. En myöskään joutunut kirjoittamaan itse päästäni kuin tämän esipuheen, sillä keksin ulkoistaa loput analyysit itseäni viisaammille.

Kirjaa on ollut analysoimassa neljä tohtoria kolmelta eri tieteenalalta. Filosofian tohtorit Lasse Lehtinen ja Helena Pilke edustavat sotapropagandatutkimuksen kovinta kärkeä. Lasse on kirjoittanut esimerkiksi suomalaisen sotapropagandan yleisteoksen *Kynällä, Kameral-la, Kiväärillä* (Weilin+Göös 2004) sekä ollut käsikirjoittajana ja juontajana Yleisradion sota-ajan propagandaa käsittelevässä *Hengen aseina* -tuotannossa. Helena on taas tutkinut laajasti TK-miehiä ja tiedotustoimintaa sodissamme. *Julkaiseminen kielletty* (SKS 2011) käsittelee sensuroituja TK-kirjoituksia, ja *Taistelu Aunuksesta* (SKS 2011) on hyvin samantyyppinen aikanaan sensuroitu propagandateos, joka on

toimitettu julkaisuun vasta sukupolvia myöhemmin. Helena onnistui jopa löytämään yhden alkuperäisen lähetekirjeen, jonka Kalle Lehmus oli aikanaan lähettänyt.

Valtiotieteen tohtori Pekka Visuri taas edustaa rautaisinta asiantuntemusta, mitä tulee suomalaisten ja saksalaisten yhteistoimiin sotien aikana. Pekka on kirjoittanut lukuisia kirjoja ja tutkimuksia liittyen Suomen päämajan päätöksentekoon, yhteistoimintaan saksalaisten kanssa sekä poliittisiin vaaran vuosiin sotien jälkeen. Yhtenä suurena urakkana hän on suomentanut kenraali Erfurthin päiväkirjat tämän ajoilta Suomen päämajassa, *Saksan kenraali Suomen päämajassa vuonna 1941* (Docendo 2017) ja *Waldermar Erfurth – sotapäiväkirja 1942–1943* (Docendo 2018). Pekka on avustanut paljon materiaalin analysoinnissa juuri saksalaisesta näkökulmasta.

Hallintotieteiden tohtori Harri V. Hietikko löytyi mukaan yhtä sattumalta kuin koko aineisto löysi tiensä minulle. Sana kiiri työstäni, ja Harri otti minuun yhteyttä. Hän oli juuri valmistelemassa omaa sotahistoriallista esikoisteostaan *Someri – Jatkosodan saaritaistelu* (Readme.fi 2022). Teoksen aiheena on Somerin taistelu ja hänen iso-isänsä Veikko Rauhaniemi, joka toimi Somerin linnakkeen päällikkönä. Sattumalta Veikko Rauhaniemi on myös yksi alkuperäisistä kirjoittajista tässä teoksessa, aiheena nimenomaan Somerin taistelu, ja Harrin käytössä oli hänen isoisältään jääneitä muistiinpanoja, jotka sisälsivät kaksoiskappaleen tästä samasta kirjoituksesta. On täysin älytön sattuma, että nämä tekstit ovat olleet piilossa 78 vuotta, jonka jälkeen ne nousivat pintaan yhtä aikaa. Päätimme siis yhdistää voimamme, ja Harri tuli kommentoimaan tämän teoksen Merisotakokonaisuutta.

Kiitos kummit. Te olette antaneet minulle varmuutta siitä, että tämä materiaali tulee julkaista omaksi teoksekseen eikä vain toimittaa arkistoon. Olette auttaneet minua löytämään oikeita osajia ympärilleni ja opastaneet monissa tiedonhakuun liittyvissä seikoissa. Olette lisäksi kirjoittaneet kukin omien vahvuusalueidenne mukaiset analyysit alkuperäisestä tekstistä. Ja toistenne teksteistä tietämättä. Mitään konsensusta ei ollut tarkoitus saadaakaan, sillä tämän materiaalin ympärillä on kysymyksiä, joihin emme saa varmoja vastauksia. Olette silti ana-

Lasse Lehtinen (s. 1947) on tietokirjallisuuden Warelius-palkinnon saanut filosofian tohtori, toimittaja, poliitikko, diplomaatti ja kirjailija. Hän on kirjoittanut elämäkertoja, historiateoksia ja romaaneja sekä työskennellyt radiolle ja televisiolle. Tietokirjailijana Lehtinen osaa kansantajuistaa asiansa. Hän on innostanut monet kiinnostumaan maamme itsenäisyyden ajan historiasta.

lysoineet näitä kysymyksiä ja sisältöä erittäin asiantuntevasti ja ilman mitään vaatimuksia. Paitsi Lasse, joka heti kättelyssä vaati Docendoa tarjoamaan kaikille kummeille kunnan peijaiset, kunhan kirja julkaistaan. Tämä huomiona Docendon Juha Janhoselle, jolle jälleen kiitos luottamuksesta. Samalla myös kiitos kustannustoimittaja Valentina Vannesluomalle tekstin ryhdistä ja Mari Liimataiselle upeasta taitosta!

Arvon lukija. Edessäsi on tuhti pakkaus sotakuvauksia, joita et varmasti ole koskaan lukenut. Aiheet voivat olla tuttuja, mutta nämä kaikki tekstit ovat autenttisia, sota-aikana kirjoitettuja kuvauksia ja kokemuksia. Niitä värittää vahva propagandistinen toimeksianto ja ehkä osittain joukoissa vallinnut hurmahenki, joka taittui monilta vasta kesän 1944 suurhyökkäyksen alettua. Osa teksteistä on aivan jumalattoman tylsiä, osa huonosti kirjoitettuja. Toiset taas ovat lennokkaita, ja joidenkin kohdalla tulee jopa hieman huono olo. Sotakuvaukset ovat yleistasolla meille kaikille tuttuja, mutta nämä tekstit maistuvat hieman erilaiselta. Jopa väärältä. Väärältä siinä määrin, että kustantaja palauttaisi tekstit takaisin kirjoittajalle epäuskottavina. Paitsi että nämä kaikki ovat totta. Siinä määrin kuin propaganda yleensäkin on totta. Mutta lukijan on syytä muistaa, että ”virallinenkin” sotahistoria on aina aikansa lapsi ja tietyltä kantilta kirjoitettua. Suomalainen historiankirjoitus on pitkälti halunnut unohtaa yhteistoimet saksalaisten kanssa, merisota on jäänyt hyvin vähälle huomiolle ja melko harva lienee kuullutkaan Mustatunturin raastavista taisteluista Jäämeren rannikolla.

Lukukokemus saa siis tuntua oudolta – ja jopa väärältä. ”Saako tälle edes nauraa?” kysyisi Huggleikur Dagsson, islantilainen sarjakuvapiirtäjä. Amerikkalainen neuvoisi lukemaan tekstin ”*with a grain of salt*” eli pitämään mielessä, mitä olet lukemassa ja mitä varten se on kirjoitettu. Tässä kontekstissa uskon vahvasti, että jokainen aktiivisinkin historian hiihtoniilo, kuten Lasse sanoisi, löytää kirjasta montakin uutta kuvausta ja näkökulmaa, joista haluaa selvittää lisää ja tehdä omia faktantarkistuksia.

Kalle Lehmuksen salkusta on nyt tärkeimmät tuotu julki. Tällä kertaa on parempi olla lupaamatta mitään tulevaisuuden suhteen. Kannustan omaa sukupolveani kiinnostumaan omista juuristaan ja selvittämään,

mistä on itse tullut. Kun riittävästi raaputtaa, niin kaikista suvuista löytyy vaiettuja ja mielenkiintoisia tarinoita, jotka ovat nykyään jo pitkälti rasisiteista vapaita. Tutkikaa, etsikää ja kirjoittakaa. Harva on katunut sitä, että kirjoitti kirjan. Minä en katunut.

SIRPPI JA VASARA – VAI HAKARISTI?

Kirjoittanut filosofian tohtori Lasse Lehtinen
Kesällä 2022

*”On Saksan päivä ihmiskunnan päivä
ja Saksan yö on ihmiskunnan yö.
Ja hengen maailmassa Reinin vahti
on vielä vankkumatta paikallaan.”*
(V. A. Koskenniemi)

Tarkoitus oli, että jatkosodan aikainen saksalaiselle yleisölle suunnattu kirjahanke otsikolla *Suomen taistelu bolsevismia vastaan* olisi ikiajoiksi uponnut historian pimeään aukkoon. Päämajan tiedotustoiminnan reipasotteinen johtaja ja propagandan taitava muotoilija Kalle Lehmus tuskin tarkoitti keskeneräistä käsikirjoitusnivaskaa julkisuuteen, kun sota oli päättynyt Saksan häviöön. Ei hän kuitenkaan raaskinut pape-reita polttaa, piilotti vain.

Kiitos hänen pojanpoikansa pojan Jussi Lehmuksen löytöjen, päivänvalo lankeaa tähänkin merkilliseen hankkeeseen. Voimme vain esittää valistuneita arvailuja, miksi se pysyi elossa sodan loppumetreille saakka. On kiusaus ajatella, että kirjaprojekti oli suuri hämäys, jolla aseveli pidettiin hyvässä uskossa. Joko tahallaan tai tahattomasti se palveli myös sotaponnisteluja. Sota, johon oli innolla lähdetty, piti tapella katkeraan loppuun asti.

Kalle Lehmuksen erityislaatuinen asema sekä Väinö Tannerin että Mannerheimin luotettuna saa tässä kirjassa vielä yhden ulottuvuuden.

Majurin arvoinen mies lähetti Päämajasta pyyntöjä niin tiedemiehille, tiedotusmiehille kuin rintamakomentajille, ja vastaanottajat suhtautuivat niihin vakavasti. Myöhästymisiä ja lähetettyjen kirjoitusten puutteita seliteltiin nöyrinä kuin koulupojat opettajalle.

”*Till tidernapas har man levat*” [onpahan aikoihin eletty], Yrjö ”Jahvetti” Kilpeläisellä oli tapana sanoa, kun jokin asia yllätti. Historian katvealueelta on jälleen kerran löytynyt yllättäviä asioita. Milloinkaan ei voi tietää, mitä menneisyydessä vielä tapahtuu.

SAKSAN KANSSA MARSSILLA ITÄÄN

Suomi oli kevääseen 1941 mennessä tullut Saksasta niin riippuvaiseksi, että poliittinen irrottautuminen sen rinnalta olisi ollut vaikeata. Itse asiassa kesäkuinen hyökkäys Venäjälle oli odotettu ja toivottu. Meillä, samoin kuin muuallakaan länsimaailmassa, ei tuolloin ollut vähäisiäkään epäilyjä yhteenoton voittajasta. Saksan armeijaa pidettiin lyömättömänä, ja puna-armeijan kykyä vähäteltiin jo talvisodan kokemustenkin perusteella. Toiveissa oli, että Saksa tekee ensin bolsevikeista selvää jälkeä ja sen jälkeen länsivallat kukistavat Saksan. Kävi päinvastoin.

Muodollisesti Suomi ei tehnyt liittosopimusta Saksan kanssa, ja käytännössäkin Suomen armeija säilytti koko sodan ajan saksalaisiin nähden täyden itsenäisyyden. Hitler ei tuossa vaiheessa nopeasta voitostaan varmana edes kiinnittänyt tällaisiin asioihin huomiota. Liitto mikä liitto.

Sotaan lähdölle oli joka tapauksessa kansakunnan enemmistön siunaus ja poliittinen selkänoja. Muiden mukana kansanedustaja Urho Kekkonen piti uutta sotaa ”suurena onnena”. Hän oli ”historian oikeudella” halukas työntämään Suomen rajoja kauemmas aina Itä-Karjalaan, Kuolaan ja Aunukseen saakka.

Suomi lähti hyökkäyssotaan valtaamaan takaisin niitä alueita, joita se oli talvisodassa menettänyt. Virallisesti käytiin kansallista puolustus-taistelua, vaikka sotatoimet ensimmäisen puolen vuoden aikana olivatkin puhtaasti hyökkäysluonteisia ja vanha raja ylitettiin jo kuukauden kuluttua hyökkäyksen alkamisesta.

”Rinnan Suur-Saksan asemahdin kanssa on suomalainen sotilas alkanut marssinsa kohti itää, ottaakseen haltuunsa venäläisten rajantakaiset, ikivanhalle suomalaisen heimon kamaralle rakennetut, Suomea ja Skandinaviaa vastaan suunnitellun hyökkäyksen lähtöasemat.”

TK-luutnantti Jori Ilanko

Yli 50 jatkosodan hyökkäyssodan taistelukertomusta.

Päämajan tiedotusosasto lähetti heinäkuussa 1943 kaikkien aselajien esikuntiin käskyn, jossa pyydettiin kattavia kuvauksia jatkosodan hyökkäystaisteluista ja joukkojen suorituksista. Tekstien pohjalta oltiin laatimassa kirjaa saksalaisille, tarkoituksena valaista asevelikansalle suomalaisten urhoollisia saavutuksia saksalaisten sotilaiden rinnalla.

Propagandateokseen käsikirjoituksia lähettivät esimerkiksi Unto Varjonen, Valo Nihtilä, Alpo Marttinen, Erkki Palolampi ja Sakari Simelius.

Sotatilanteen muuttuttua selvästi Saksan armeijan vastaiseksi, päätettiin kirjaprojekti unohtaa. Ainutlaatuinen ja ennen julkaisematon aineisto on peräisin eversti Kalle Lehmuksen ”poltetusta” arkistosta.

Kenties koko projekti oli vain hämäys saksalaisten suuntaan, jotta voitiin vakuuttaa suomalaisten yhä uskovan yhteiseen päämäärään. Mutta samalla varauduttiin myös siihen, että Saksa voisi todella kukistaa Neuvostoliiton.

Jussi Lehmus (s. 1990) on yrittäjä ja historian harrastaja. Hänen edellinen teoksensa Salaista sotaa (Docendo, 2021) kertoi eversti Kalle Lehmuksen huimasta urasta. Tämän kirjan tekijätiimissä ovat olleet mukana asiantuntijoina **Lasse Lehtinen**, **Pekka Visuri**, **Helena Pilke** ja **Harri V. Hietikko**.

KL 92.73
ISBN 978-952-382-398-3

DOCENDO